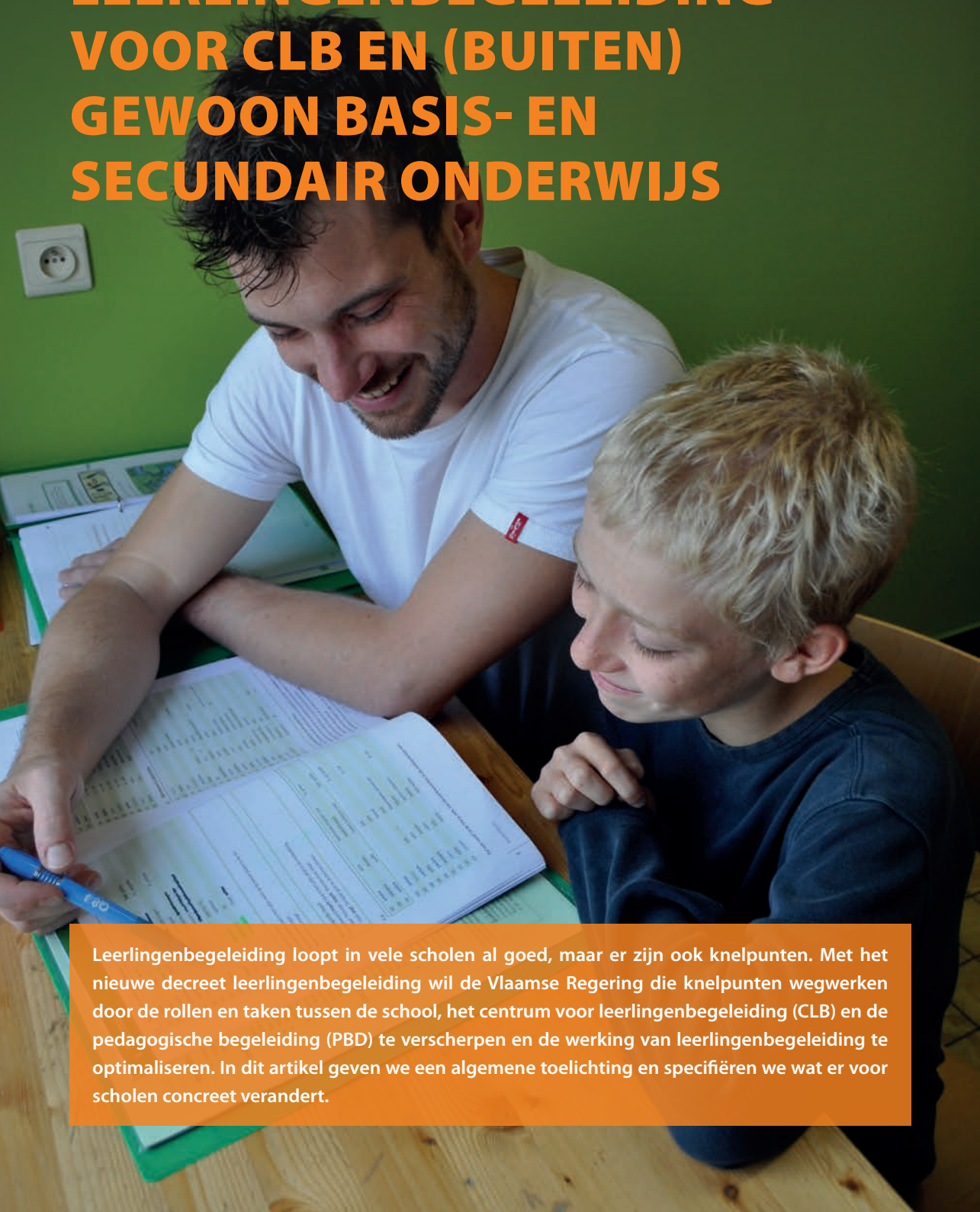

EEN NIEUW DECREET LEERLINGENBEGELEIDING VOOR CLB EN (BUITEN) GEWOON BASIS- EN SECUNDAIR ONDERWIJS

Leerlingenbegeleiding loopt in vele scholen al goed, maar er zijn ook knelpunten. Met het nieuwe decreet leerlingenbegeleiding wil de Vlaamse Regering die knelpunten wegwerken door de rollen en taken tussen de school, het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) en de pedagogische begeleiding (PBD) te verscherpen en de werking van leerlingenbegeleiding te optimaliseren. In dit artikel geven we een algemene toelichting en specificeren we wat er voor scholen concreet verandert.

Situering

Het decreet werd op 27 april 2018 goedgekeurd en is vanaf 1 september 2018 van kracht. Het is van toepassing op gewone en buitengewone basis- en secundaire scholen (inclusief dbso) en vervangt onder meer het 'decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding'.

De bepalingen voor basis- en secundair onderwijs zijn identiek, op twee uitzonderingen na. Voor het basisonderwijs wordt het zorg- en GOK-beleid (zoals omschreven in het schoolwerkplan) geïntegreerd in het beleid op leerlingenbegeleiding. Daarnaast moet een secundaire school een of meer personeelsleden aanwijzen die met leerlingenbegeleiding belast worden.

Een revolutie betekent dit decreet niet. Het kiest voor definities en kaders die aansluiten bij wat scholen nu al doen. De belangrijkste kritiek die Katholiek Onderwijs Vlaanderen tijdens de onderhandelingen formuleerde, is dat dit in een budgetneutrale context moet gebeuren. Daarmee gaan we niet akkoord. We hebben ook bij de totstandkoming van het M-decreet en het ondersteuningsmodel de hoge nood aan bijkomende financiering voor een kwaliteitsvolle begeleiding van leerlingen aangekaart en blijven ijveren voor de broodnodige extra middelen in de fasen 0 en 1 van het zorgcontinuüm.

Hoe wordt leerlingenbegeleiding gedefinieerd?

Vier begeleidingsdomeinen

Elke leerling heeft recht op een kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding. Het decreet geeft de contouren aan van wat onder leerlingenbegeleiding begrepen wordt. Kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding *'bevordert de totale ontwikkeling van alle leerlingen, verhoogt hun welbevinden, voorkomt vroegtijdig schoolverlaten en creëert meer gelijke onderwijskansen. Op die manier draagt het bij tot het functioneren van de leerling in de schoolse én maatschappelijke context.'*

Leerlingenbegeleiding situeert zich daarbij altijd op vier begeleidingsdomeinen: de onder-

wijsloopbaan, leren en studeren, psychisch en sociaal functioneren en preventieve gezondheidszorg. De begeleiding vertrekt altijd vanuit een geïntegreerde en holistische benadering voor die begeleidingsdomeinen en dat vanuit een continuüm van zorg. De omschrijvingen van de begeleidingsdomeinen hebben als doel een beter begrip van ieder domein te bekomen en voldoende te expliciteren uit welke delen leerlingenbegeleiding bestaat. De vier begeleidingsdomeinen beïnvloeden elkaar: acties of ondersteuning voor het ene domein worden nooit los gezien van de andere domeinen.

Onderwijsloopbaanbegeleiding

'Het begeleidingsdomein onderwijsloopbaan heeft tot doel de leerling te ondersteunen om voldoende zelfkennis te ontwikkelen, om inzicht te verwerven in de structuur van en de mogelijkheden binnen onderwijs, opleiding en arbeidsmarkt en om adequate keuzes te leren maken op school en daarbuiten.'

Begeleiding van de onderwijsloopbaan start in de kleuterschool op 2,5 jaar en beoogt een leven lang leren. De leerling verwerft inzicht in zijn interesses, zelfbeeld, motivatie, studievastigheden en (onderwijsloopbaan)competenties en realiseert zich wat de consequenties van zijn keuzes zijn. Hij wordt daarbij actief ondersteund, maar speelt daar ook zelf een belangrijke, actieve rol in als architect van zijn onderwijsloopbaan.

Leren en studeren

'Het begeleidingsdomein leren en studeren heeft tot doel het leren van de leerling te optimaliseren en het leerproces te bevorderen door leer- en studeervaardigheden te ondersteunen en te ontwikkelen.'

In dit domein ligt de focus op ondersteuning en ontwikkeling (op maat) van het leerproces. Het gaat ruimer dan inzetten op leer- en studeervaardigheden en het leren leren.

Psychisch en sociaal functioneren

'Het begeleidingsdomein psychisch en sociaal functioneren heeft tot doel het welbevinden van de leerling te bewaken, te beschermen en te bevorderen waardoor de leerling op een spontane en vitale manier tot leren kan komen en zich tot een veerkrachtige volwassene kan ontwikkelen.'

Leerlingen geloven in hun eigen ontwikkelkracht en zijn op een passende manier weerbaar. Ze kunnen echter geconfronteerd worden met onder andere pesten, racisme, emotionele problemen (faalangst, depressie en suïcide), verslavingsproblemen. Dat alles kan leiden tot spijbelen, gedragsproblemen, radicalisering ...

Preventieve gezondheidszorg

Gezondheid is een toestand van lichamelijk, geestelijk en sociaal welbevinden. Ook al worden de begeleidingsdomeinen preventieve gezondheidszorg en psychisch en sociaal functioneren in het decreet apart opgenomen, toch wordt de brede definitie van gezondheid in het decreet onderschreven. Dat kadert perfect in de holistische visie op leerlingenbegeleiding. Daarbij zal de school minimaal actief meewerken aan het organiseren van systematische contacten, het aanbieden van vaccinaties en het nemen van profylactische maatregelen, maar vooral de eindtermen en leerplannen formuleren de verwachting dat scholen actief inzetten op het stimuleren van een gezonde en veilige levensstijl. Dat het schoolteam aandacht besteedt aan het psychisch en sociaal functioneren en aan het fysieke welzijn, en actief meewerkt aan de preventieve gezondheidszorg, is dus geen nieuw gegeven.

Continuüm van zorg

De maatregelen die scholen nemen, hebben betrekking op de vier begeleidingsdomeinen en dat vanuit een continuüm van zorg. Concreet betekent dit dat scholen een basisaanbod voor alle leerlingen hebben en zorg bieden voor leerlingen voor wie dat niet volstaat. Het is daarbij niet de bedoeling van het decreet om tot een matrix te komen waarbij voor elke fase van het zorgcontinuüm en voor elk begeleidingsdomein systematisch opgesomd wordt welke maatregelen de school neemt.

Actoren binnen de leerlingenbegeleiding: school, CLB en PBD

De **school** is de eerste actor binnen de leerlingenbegeleiding en neemt de schoolinterne leerlingenbegeleiding op zich. Daarvoor werkt zij een geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding uit.

Elk lid van het schoolteam, en dus ook elke leraar, heeft een verantwoordelijkheid op het vlak van leerlingenbegeleiding. Sterker nog, een leraar is de spilfiguur voor de begeleiding van de leerlingen in zijn klas. Hij kan daarbij schoolintern ondersteund worden door bijvoorbeeld een zorg- of GOK-coördinator of leerlingenbegeleider.

Voor de uitvoering van haar taken wordt de school ook ondersteund door schoolexterne instanties. Zo werkt de school verplicht samen met een **CLB**. Ter versterking van de brede basiszorg zet het CLB zijn kernactiviteit 'signaalfunctie' in (bijvoorbeeld signaleren aan de school dat een aantal leerlingen in eenzelfde groep problemen heeft met lezen). Ter versterking van de fase van verhoogde zorg wordt het CLB ingeschakeld om via consultatieve leerlingenbegeleiding het schoolteam te ondersteunen bij de analyse en aanpak van problemen van een specifieke leerling of een groep van leerlingen (bijvoorbeeld CLB-medewerker met expertise over pesten ondersteunt de school bij de aanpak van een pestproblematiek in een klas).

Leerlingen en ouders kunnen zelf rechtstreeks bij het CLB aankloppen voor informatie, hulp en begeleiding. Als het nodig is, zal het CLB via de draaischijffunctie doorverwijzen naar de gepaste schoolexterne hulpverlening, zoals een huisarts, een logopedist, een dienst kinder- en jeugdpsychiatrie.

Een van de hoofddoelstellingen van het nieuwe decreet is het zuiver stellen van de rollen van de verschillende actoren. Daarom stelt het decreet dat de taak van schoolondersteuning niet langer door het CLB uitgevoerd wordt, maar dat dit een exclusieve opdracht is van de pedagogische begeleidingsdienst (PBD).

Naast het CLB krijgt de school ondersteuning via de **PBD**. Hij begeleidt scholen in hun ontwikkeling tot professionele en lerende organisaties, dus ook op het vlak van leerlingenbegeleiding. Als school kun je het initiatief nemen om de PBD te betrekken bij het uitwerken, implementeren en evalueren van een beleid op leerlingenbegeleiding. De PBD vertrekt vanuit de noden die de school én het CLB vaststellen in de dagelijkse

praktijk. Vanuit hun eigen expertise hebben zowel de school als het CLB hun eigen inbreng over de begeleidingsbehoeften van de schoolpopulatie. Daarvoor is het belangrijk dat er een dialoog ontstaat tussen school, PBD en CLB.

De PBD kan voor bepaalde thema's ook zelf vormingen aanbieden of in een aanbod op maat voorzien. In dat alles heeft de PBD een make-larsfunctie. De PBD heeft kennis van het aanbod aan nascholingen/vormingen rond het beleid op leerlingenbegeleiding op zich en rond specifieke relevante thema's binnen dat beleid of kent de partners waarnaar hij kan doorverwijzen.

Een geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding

Het decreet stelt dat elke school verantwoordelijk is voor de uitwerking, implementatie en evaluatie van een geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding. Dat beleid moet, om kwaliteitsvol te zijn, aan een aantal minimale vereisten voldoen.

Gedragen door alle actoren binnen en rond de school

Een beleid op leerlingenbegeleiding is gedragen door alle actoren binnen en rond de school. Het vertrekt vanuit het pedagogisch project van de school en vertaalt zich in de klaspraktijk van de leraar. Met andere woorden: leerlingenbege-

leiding maakt integraal deel uit van het onderwijsgebeuren in de school. Bij de ontwikkeling van het beleid houdt de school rekening met de noden van haar leerlingenpopulatie en met de schoolse context. Daarvoor wordt onder andere gebruikgemaakt van inschrijvingsgegevens, data uit 'Mijn onderwijs', observaties van personeelsleden, leerlingendossiers, relevante gegevens van het CLB ...

Basisscholen zijn verplicht om een zorg- en GOK-beleid op te nemen in hun schoolwerkplan. Dat beleid stemmen zij af met het beleid op leerlingenbegeleiding. Concreet kan dat betekenen dat basisscholen het schoolwerkplan naast het decreet leggen vanuit deze vragen:

- In welke mate zijn de vier begeleidingsdomeinen uitgewerkt? (bijvoorbeeld: wat doet onze school rond onderwijsloopbaanbegeleiding, rond leren en studeren ...?);
- Hebben wij een basisaanbod voor alle leerlingen en bieden wij zorg voor leerlingen voor wie dat niet volstaat?

Participatief beleid

Het beleid op leerlingenbegeleiding komt participatief tot stand. Zowel ouders, leerlingen als het hele schoolteam worden betrokken en werken vanuit hun perspectief mee. De school doet bijzondere inspanningen om maatschappelijk kwetsbare groepen optimaal te betrekken.

De school is verantwoordelijk voor ontwikkeling en implementatie van het beleid.

De school zorgt voor de ontwikkeling en vervolgens voor de implementatie van het beleid. Dat wil zeggen dat de school ook verantwoordelijk is voor de ondersteuning van haar personeelsleden op dat vlak. De school stemt haar professionaliseringsbeleid af op de noden van het schoolteam. Tot slot zorgt de school voor een regelmatige evaluatie van het beleid op leerlingenbegeleiding.

Nieuw voor het secundair onderwijs is dat het decreet oplegt dat elke secundaire school binnen haar personeelskader een of meer personeelsleden aanwijst die geheel of gedeeltelijk met leerlingenbegeleiding belast worden. Voor het basisonderwijs bestaat die regeling al via de zorgcoördinatie.

Een erkenningsvoorwaarde

Het decreet stelt dat het voeren van een beleid op leerlingenbegeleiding en het maken van samenwerkingsafspraken met het CLB een erkenningsvoorwaarde is. Door dat expliciet als een erkenningsvoorwaarde op te nemen, bevestigt de decreetgever het belang van dat beleid op leerlingenbegeleiding en de kwaliteitsbewaking ervan door de onderwijsinspectie. Vanuit het 'Referentiekader voor Onderwijskwaliteit' wordt van scholen ook verwacht dat zij inzetten op een beleid op leerlingenbegeleiding dat planmatig en cyclisch tot stand komt.

Elk lid van het schoolteam, en dus ook elke leraar, heeft een verantwoordelijkheid wat leerlingenbegeleiding betreft. Meer nog, de leraar is de spilfiguur.

Schoolreglement

Het schoolreglement moet deze punten bevatten:

- de contactgegevens van het CLB waarmee de school samenwerkt en de concrete afspraken over de dienstverlening tussen de school en het CLB;

- een korte beschrijving van het beleid op leerlingenbegeleiding, waarmee de school haar visie en werking in verband met leerlingenbegeleiding verduidelijkt.

In het model van schoolreglement formuleren we geen tekstsuggesties. De concrete invulling hangt immers af van afspraken tussen school en CLB en van het beleid op leerlingenbegeleiding dat de school voert. Voor de afspraken tussen school en CLB kunnen de bijzondere bepalingen van het beleidscontract als inspiratiebron dienen, uiteraard zonder ze integraal te kopiëren. Als school kies je zelf hoe uitgebreid je dat in het schoolreglement uitwerkt.

Samenwerkingsafspraken tussen school en CLB

Scholen en CLB's zijn niet langer verplicht om te werken via beleidscontracten en bijzondere bepalingen. Het decreet spreekt van samenwerkingsafspraken. School en CLB maken afspraken over de schoolspecifieke samenwerking en leggen die vast. Nieuw is dat de school daarvoor het initiatief neemt. Die nieuwe regeling gaat pas in op 1 september 2020. Op dat moment lopen de huidige beleidscontracten af.

Voor de schooljaren 2018-2019 en 2019-2020 stellen we voor om het huidige beleidscontract te blijven gebruiken, inclusief de verwijzingen naar de bijzondere bepalingen, ook al verwijst de regelgeving daar niet meer naar. Alleen het model voor bijzondere bepalingen werd minimaal aangepast (katholiekonderwijs.vlaanderen > zoekterm 'bijzondere bepalingen'). Zo voorkomen we planlast en zijn scholen en CLB zeker dat ze conform de nieuwe regelgeving handelen. In het verleden nam de CLB-medewerker in de praktijk meestal het initiatief om tot concrete afspraken te komen. Vanaf 2020 wordt dat de school. Dat neemt niet weg dat het decreet al vanaf 1 september 2018 de school als eerste verantwoordelijke voor de leerlingenbegeleiding ziet. Daarom lijkt het logisch om het initiatief voor de afspraken al vanaf het schooljaar 2018-2019 bij de school te leggen.

De samenwerking tussen een school en een CLB loopt vanaf 2020 voor onbepaalde duur en start

in het begin van het schooljaar. Op basis van een evaluatie van de samenwerking kunnen de samenwerkingsafspraken in onderling overleg bijgesteld worden. Er is ook de mogelijkheid dat de school of het CLB de samenwerking stopzet (uiterlijk op 31 december). De samenwerking wordt dan stopgezet met ingang van het daaropvolgende schooljaar.

Als een school en een CLB niet tot afspraken over samenwerking komen, meldt de school dat aan de bevoegde diensten van de Vlaamse Regering, die vervolgens een bemiddelingscommissie inschakelt.

Tot slot: wat verandert er nu concreet?

Dit zijn de belangrijkste wijzigingen in vergelijking met de huidige regelgeving:

- Het voeren van een beleid op leerlingenbegeleiding wordt een erkenningsvoorwaarde;
- Voor basisscholen is het niet helemaal nieuw. Het zorg- en GOK-beleid maakt al langer verplicht deel uit van het schoolwerkplan. Dat beleid stemmen zij af op het beleid op leerlingenbegeleiding;
- Een secundaire school is verplicht om een of meer personeelsleden aan te wijzen die met leerlingenbegeleiding belast worden;
- De rollen van CLB en PBD worden verfijnd. Schoolondersteuning is niet langer een bevoegdheid van het CLB;
- De samenwerking tussen school en CLB wordt vanaf 1 september 2020 geregeld via samenwerkingsafspraken.

Er zijn nog een aantal wijzigingen specifiek voor het CLB (bijvoorbeeld openingsuren). Die kun je terugvinden in de mededeling over het nieuwe decreet leerlingenbegeleiding (thema's A-Z > Zorgbeleid of Gelijke onderwijskansen).

Wat er concreet zal veranderen in jouw school, zal sterk afhangen van de wijze waarop leerlingenbegeleiding momenteel gestalte krijgt. De gevolgen voor scholen met een sterk uitgebouwd én geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding zullen minder groot zijn dan voor scholen waar dat minder het geval is. Als school leg je het best het nieuwe decreetale kader naast het eigen beleid om te kijken welke bijkomende of andere accenten gelegd moeten worden. Om jou daarin te ondersteunen, maakt Katholiek Onderwijs Vlaanderen werk van een vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs, zowel voor het basis- als voor het secundair onderwijs. We finaliseren dat document in juni 2019. <<

Lien De Feyter

lien.defeyter@katholiekonderwijs.vlaanderen

Joost Laeremans

joost.laeremans@katholiekonderwijs.vlaanderen

stafmedewerkers Dienst Lerenden

Meer info op katholiekonderwijs.vlaanderen:

Thema zorgbeleid (o.a. 'Vademecum zorg basisonderwijs', 'Visie op zorg voor de leerlingen in het secundair onderwijs')

Thema gelijke onderwijskansen (o.a. 'Een gelijke onderwijskansenbeleid voeren', 'Met je schoolteam werken rond armoede in Vlaanderen')

Thema schoolloopbaanbegeleiding (o.a. 'Schoolloopbaanbegeleiding in het so', 'Continuering zorg van basis naar secundair onderwijs')